

Маріупольський
університет

«Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики»

Збірник матеріалів XII Міжнародної науково-
практичної конференції

31 травня 2024

Київ 2024

УДК 34(063)

ББК 67Я431

«Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики»: Збірник матеріалів XII Міжнародної науково-практичної конференції / За заг. ред. М.В. Трофименка. Київ: МДУ, 2024. 226 с.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол № 10 від 19.06.2024).

Організаційний комітет:

Голова	Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, кандидат політичних наук, професор;
Заступник голови	Олена БУЛАТОВА, перший проректор МДУ, доктор економічних наук, професор;
Члени оргкомітету:	Вікторія ГРИГОР'ЄВА, завідувач кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Світлана КАЛІНІНА, декан економіко-правового факультету, доктор економічних наук, професор; Марія ПОЖИДАЄВА, професор кафедри права, доктор юридичних наук,; Юлія КАМАРДІНА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук; Анна ПОЛІТОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Юлія КОВЕЙНО, старший викладач кафедри права; Вікторія КОНОВАЛОВА, адвокат, Голова Ради відділення Асоціації правників України в Донецькій області

Збірник містить матеріали XII Міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики», яка відбулася 31 травня 2024 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми теорії та практики сучасного державотворення та правотворення в Україні в умовах становлення та розвитку національної правової системи в галузях конституційного, адміністративного, міжнародного, цивільного, кримінального, кримінально-процесуального, господарського, фінансового, екологічного, трудового права, а також загальної теорії та історії держави і права.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами теорії та практики сучасного розвитку державотворення та правотворення в Україні. Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

НАДЕЖДЕНКО Аліна,
кандидат наук з державного управління
доцент кафедри публічного управління та
адміністрування
Маріупольського державного університету

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ МУНІЦИПАЛЬНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

У сучасному українському суспільстві демократія та права людини відіграють ключову роль. Тому дослідження місця та ролі органів місцевого самоврядування у забезпеченні муніципальних прав громадян стає надзвичайно важливою темою. Зростання демократії, децентралізація влади та використання нових управлінських форм і технологій вимагають глибшого розуміння ролі місцевого самоврядування у захисті муніципальних прав громадян. Питання прозорості, участі громадян у процесі управління та реалізації місцевого самоврядування активно обговорюються як у наукових, так і у практичних кругах, оскільки вони є основою справедливого та демократичного суспільства.

До розгляду проблематики забезпечення муніципальних прав громадян органами місцевого самоврядування в Україні, як інструменту демократизації процесу взаємодії органів публічної влади та громадськості, в контексті сучасних викликів та тенденцій розвитку суспільства звертались такі видатні вчені конституційного та муніципального права як: В.Б. Авер'янов, М.О. Баймуратов, О.В. Батанов, В.С. Куйбіда, І.В. Козюра, В.Ф. Погорілко, О.П. Скороход, Р.Т. Чернега та ін.

Сьогодні визначення поняття муніципальних прав громадян є важливим та доволі обговорюваним питанням у сучасній науці. Різні вчені мають різні підходи до його розуміння. Деякі вважають, що ці права включають участь громади у владних процесах муніципалітету, тоді як інші вбачають їх як складову частину правового статусу особи [1, с. 51]. Це поняття може розглядатись як права, що надаються муніципалітетам та їх громадянам для самоврядування та управління на місцевому рівні, або як аспект організації та управління муніципальними структурами. Різні галузі знань, такі як юриспруденція, держуправління, політологія, соціологія, економіка, філософія та ін., можуть мати власне розуміння і визначення «муніципальних прав», враховуючи їхній вплив на різні аспекти суспільства.

Однак, незважаючи на різноманітність підходів розуміння поняття «муніципальні права громадян», спільним є те, що вони розуміються як конкретні права, які належать громадянам у межах муніципальних утворень (територіальних громад) та виступають інструментом впливу громадян на управління муніципальними справами й включають правові норми, які регулюють взаємодію між органами місцевого самоврядування та місцевими жителями, зокрема, у питаннях прийняття місцевих рішень, розподілу ресурсів і обов'язків.

Таким чином поняття «муніципальні права громадян» можна визначити як сукупність суб'єктивних прав і можливостей, що належать жителям (громадянам) певної територіальної громади, і які регулюють їх взаємовідносини з місцевою владою, забезпечують участь у прийнятті рішень на місцевому рівні, а також гарантують захист їх інтересів та потреб у контексті життя в конкретній територіальній громаді.

Муніципальні права є важливим елементом муніципальної демократії, спрямовані на задоволення індивідуальних та колективних потреб у межах територіальної громади. Вони відображають невіддільність особи (громадянина) від соціуму цієї громади та передбачають активну участь громадян у вирішенні місцевих питань [2].

Муніципальні права громадян можуть розглядатися у вузькому аспекті, як генетична основа муніципально-правового статусу особи в контексті її права брати участь в місцевому самоврядуванні (індивідуальні муніципальні права). Або ж їх можна розглядати в широкому контексті, як права, які держава надає громадянам і від їх наявності та використання залежить

їхнє позитивне існування та функціонування в територіальній громаді (колективні муніципальні права) [3, с. 99-100].

Система індивідуальних муніципальних прав охоплює низку прав громадян у контексті місцевого самоврядування, а саме: право на участь у прийнятті рішень на місцевому рівні, ініціювання референдумів, виборче право, доступ до муніципальної служби, отримання інформації про діяльність органів місцевої влади та право на оскарження рішень у суді. Крім того важливо зазначити, що цей перелік може бути розширений іншими правами згідно зі Статутом територіальної громади.

Колективні муніципальні права охоплюють широкий спектр прав, таких як вирішення питань місцевого значення, здійснення місцевої влади, організація громадської участі та самоорганізації населення, управління комунальними ресурсами, фінансами та захист місцевого самоврядування. В свою чергу цей перелік лише частково відображає різноманітність колективних муніципальних прав, які сприяють колективним аспектам муніципальної демократії.

Додатково, муніципальні права громадян можна класифікувати за сферами муніципальної діяльності, такими як безпека громади, довкілля та екологія, житло та муніципальне господарство, соціальне забезпечення, праця та підприємництво, культура та дозвілля, інформація та громадська участь, участь у місцевому самоврядуванні та управління громадою, що допомагає зрозуміти всю різноманітність аспектів громадської участі у муніципальному житті.

Отже, муніципальні права громадян є не просто абстрактними концепціями, а живими та дієвими інструментами, що впливають на функціонування місцевого самоврядування. Тому муніципальні права громадян індукуються (відображаються, відзеркалюються) в повноваження органів місцевого самоврядування, перетворюючи їх на конкретні механізми активної громадянської участі та впливу на прийняття рішень на місцевому рівні.

Ефективність органів місцевого самоврядування визначається ступенем, на якому вони враховують муніципальні права громадян у своїх повноваженнях за різними сферами муніципальної діяльності. Органи самоврядування є координаторами та фасилітаторами для реалізації цих прав, забезпечуючи активну участь громадян у вирішенні питань та ефективно управління на місцевому рівні, що сприяє сталому розвитку громад, підвищує довіру до влади і створює життєздатні муніципалітети.

Отже роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні муніципальних прав проявляється їх здатністю враховувати та задовольняти потреби та права громадян, а пріоритизація людського виміру забезпечення муніципальних прав органами місцевого самоврядування включає: участь громадян; транспарентність та відкритість; врахування потреб; доступ до основних послуг; розбудова громадянського суспільства; гарантування рівноправ'я тощо.

У контексті подальшого розвитку України як демократичної, соціальної та правової держави стає особливо актуальним обговорення питань щодо удосконалення існуючих і створення нових інституціональних механізмів забезпечення муніципальних прав органами місцевого самоврядування з метою залучення громадськості до формування місцевої політики та управлінських рішень на рівні територіальної громади. Забезпечення реалізації муніципальних прав громадян під час участі громадян в прийнятті рішень на місцевому рівні є одним з ключових завдань взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю.

Таким чином основними напрямками удосконалення забезпечення муніципальних прав громадян органами місцевого самоврядування в Україні у сучасних умовах має стати:

– впровадження стандартів та ефективних процедур участі громадськості у формуванні та реалізації місцевої політики, що визначається необхідністю розробки та впровадження механізмів, які забезпечать реальну можливість громадян брати активну участь у прийнятті рішень та впливати на формування місцевої політики шляхом проведення громадських слухань, створення механізмів публічного обговорення рішень, встановлення процедур звернення до органів місцевого самоврядування та інші інструменти активної участі;

– створення відкритої місцевої політики передбачає забезпечення доступності та зрозумілості інформації про діяльність органів місцевого самоврядування для громадян, що включає розробку механізмів публікації рішень ОМС, звітності перед громадськістю, відкритість бюджетного процесу та інші заходи, які сприяють прозорості та відкритості в діяльності органів місцевого самоврядування;

– збільшення рівня громадянської партиципації передбачає активну роботу з мотивації та залучення громадян до участі у місцевому самоврядуванні. Це може бути досягнуто через проведення інформаційних кампаній, навчання громадян навичкам громадянського активізму, підтримку громадських ініціатив та проектів, що сприяють розвитку громадського суспільства;

– розвиток цифрової партиципації включає в себе використання сучасних інформаційних технологій для забезпечення широкого доступу громадян до інформації та можливості взаємодії з органами самоврядування через електронні платформи, онлайн-консультації, голосування та інші інструменти електронної демократії;

– поширення практики проведення освітніх заходів та кампаній для громадян спрямоване на підвищення рівня обізнаності громадян щодо їхніх прав, обов'язків та можливостей у контексті місцевого самоврядування, що може включати навчальні курси, семінари, вебінари, публікації та інші форми освіти та інформування.

Література:

1. Сметана В.В. Муніципальні права і свободи людини як специфічна правова категорія та нормативно-правовий інститут локальної демократії. *Конституційно-правові академічні студії*. 2019. № 1. С. 49-56.

2. Русанова С.Ю. Муніципальні права членів територіальної громади: поняття та класифікація. *Форум права*. 2009. № 2. С. 370.

3. Баймуратов М.О. Локальна система захисту прав людини в Україні: сутність та становлення. *Юридична освіта і правова держава: зб. наук. праць*. Одеса, 1997. С. 96-101.